

od strane državnih institucija kako u Hrvatskoj tako i u Srbiji, biva potpuno banaliziran provlačenjem kroz novinske napise. Četvrto poglavlje s naslovom „Položaj Hrvata u Srbiji“, nedorečeno je budući da ostaje nejasno na kakav položaj autor referira; nije jasno je li to političko-pravni položaj i zbog čega prethodna dva poglavlja nisu inkorporirana u ovo jer gore navedene teme svakako utječu na iznimno nepovoljan društveni i politički položaj Hrvata u Vojvodini. Nabrojimo i ostala poglavlja: „Hrvatsko nacionalno vijeće“, „Odnos Hrvatske prema Hrvatima u Srbiji“, „Djelovanje hrvatskih udruga u Srbiji“, „Bunjevci ne Hrvati“, „Iz mog kuta o Srbiji“, „Iz mog kuta o Vojvodini“, „Iz mog kuta o Subotici“, „Moja poruka hrvatskoj zajednici“, „Razgovori“, za koja važe iste primjedbe.

Knjiga ne pruža uvid u aktualni položaj hrvatske zajednice u Vojvodini, već prije predstavlja kroničarenje, odnosno glas jednog pojedinca, promatrača a ne i aktivnog sudionika u kompleksnim društvenim procesima, a onda i bez jasnog metodološkog okvira. Stoga ova knjiga jest i ostaje samo glas jednog pojedinca koji se pokušava (novinarski?) baviti društveno-političkim procesima.

Knjiga je tiskana u nakladi od 500 primjeraka.

Ante Horvat Prebeg

Marija Šeremešić, *Bile riči – rječnik govora Monoštora (vrijeme pedesetih godina prošloga stoljeća)*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2016., 119 str.

Leksikografska praksa u vojvođanskih Hrvata možda nije bogata, ali ima svoju povijest na kojoj bi i veći narodi

mogli zavidjeti. Opišemo li leksikografiju (grč. *lexikón* (*biblíon*) = rječnik + *gráphein* = pisati) kao znanost koja se teorijski i praktično bavi izradom rječnika, u našoj se kulturnoj, ili uže, jezičnoj povijesti mora posegnuti u 19. stoljeće, u kojem se jezičnim blagom bavio Ambrozije Šarčević (Subotica, 30. ožujka 1820. – 29. studenog 1899.). Iako po struci odvjetnik, Šarčević je jedan od najvrjednijih učenika i nastavljača djela narodnog i kulturnog preporoditelja i prosvjetitelja bunjevačkih Hrvata biskupa Ivana Antunovića. Kao autor četiriju rječnika i zbirke izreka, objavljenih u drugoj polovici 19. stoljeća, Šarčević se može smatrati začetnikom leksikografske prakse u bačkih Hrvata (*Zbirka mudrih i poučnih izrekah*, 1869., *Tolmač izvornih, književnih i zemljopisnih jugoslavenskih riči*, 1870., *Magjarsko-Jugoslavenski politični i pravosudni Riečnik*, 1870., *Elemi népisko-*

lai *Magyar-Bunyevecz-Sokác* Szótár, 1893., *Magyar-Szerb-Horvát-Sokác Könyvészeti Szótár*, 1894.), koju potom u 20. stoljeću, uz duže prekide, nastavljaju M. Peić., G. Bačlija, A. Sekulić, u novije vrijeme I. Žarković, M. Šeremešić, a rezultat takvoga bavljenja jezičnom građom je desetak rječnika tijekom razdoblja dugog stoljeće i pol. Navedeni su se autori bavili prikupljanjem jezičnoga blaga, napose građe koja se danas smatra dijalektalnom, na kojoj je vremenom zasnovan standardni jezik.

Osnutkom Zavoda za kulturu vođanskih Hrvata (2009.), prve profesionalne ustanove u kulturi, dijalektima i mjesnim govorima pristupilo se institucionalno, s ciljem njihove zaštite jer su pod utjecajem globalizacije sve ugroženiji. Tako je Zavod u biblioteci Prinosi za dijalektološka istraživanja kao prvu knjigu 2010. godine objavio rječnik Ilije Žarkovića *Zaboravljeni rječnik – govor golubinačkog kraja*, djelo bez kojega je nezamislivo bilo kakvo bavljenje hrvatskim dijalektima u Srijemu, a koje kao recenzentica potpisuje prof. dr. sc. Ljiljana Kolenić, s osječkog Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera.

U zapisivanju mjesnog, monoštorskog govora okušala se vrijedna Marija Šeremešić, i sama rođena u Monoštoru, i prikupila riječi ponajprije u svom sjećanju, te ih sve stavila u „zlatnu škatulju“ pod nazivom *Bile riči – rječnik govora Monoštora (vrijeme pedesetih godina prošloga stoljeća)*. Knjiga nasljeđuje u uređivačkom konceptu prvi, Žarkovićev rječnik. To znači da su riječi u rječniku naglašene, što je u ovakvom tipu rječnika važno. Zašto je rječnik nazvan *Bile riči*? Recenzentica i ovoga rječnika, dr.

sc. Kolenić smatra kako je autorica u naslovu željela naglasiti da se danas riječi iz rječnika ili uopće ne rabe ili se rijetko rabe, one su *bile* i nestaju, a s druge strane te su riječi „bile“ (bijeje), lijepe, nevine, čiste. Upravo te riječi, koje žive u njezinu sjećanju, želi podijeliti s onima koji će rječnik uzeti u ruke i tako ga učiniti dijelom kolektivnoga, a ne samo njezina sjećanja.

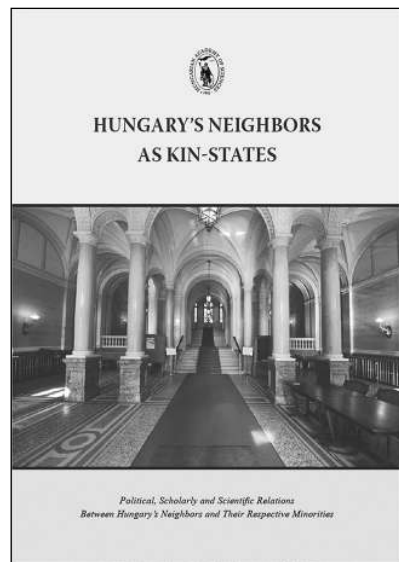
Govor Monoštora pripada govorima slavonskoga dijalekta, a javlja se izvan hrvatskih državnih granica te je dragocjen za istraživanja jer pomaže „u rekonstrukciji hrvatske jezične povijesti“, piše u iznimno važnom pogovoru dr. sc. Kolenić. Iako je izložen asimilaciji, i monoštorski govor pokazuje snažan otpor nestajanju upravo stoga što je izvan matične domovine jer on zapravo znači u svijesti izvornih govornika nacionalnu pripadnost. Slijedeći ove misli, jasno je kolika je važnost ovoga rječnika, za koji je autorica građu godinama prikupljala, zapisivala, sistematizirala i potom u suradnji s recenzenticom radila na akcentuaciji, kao završnom i veoma bitnom poslu. Ne možemo stoga pogriješiti ako *Bile riči* ubrojimo u značajan prinos hrvatskoj dijalektologiji, hrvatskom jeziku.

Sadržajno se rječnik povezuje sa životom i životnim potrebama mještana Monoštora, njihova načina života, što je autorica stavila u *vrijeme pedesetih godina prošloga (20., op. a.) stoljeća*. Tako autorica zapisuje leksik govornika vezan uz Dunav: *bent* (nasip), *bacanj* (pribor za ribolov), *meredov* (mreža na držalu); zapisuje obiteljske nadimke odnosno *rugano ime: Abricini, Badini, Balentovi...*; stara imena dijelova Monoštora, ali

i imena širega monoštorskoga područja, primjerice *Kraklja* – dio monoštorskoga kotara, pašnjak; osobna imena, ženska: *Klara, Manda, Mara itd.*, muška: *Martin, Marko, Mata* itd. Zanimljiv je popis riječi vezanih uz tradicijsku kulturu, narodne nošnje i običaje, primjerice: *gomba* (vuneni ukras na narodnom ruku), *kišbaba* (vrsta plesnoga kola), *kraljice* (djevojke u tradicijskom ruku koje za Duhove obilaze selo i kuće i pjevaju kraljičke pjesme), *naguzalo* (dio koji se stavlja djevojci na križa), *poduše* (dio nakita na glavi djevojke) i dr. Autorica je zapisala i leksiku važnu za život – tradicijsku hranu i piće: *gomboc* (okruglice sa šljivama), *kalotina* (odrezak sušenoga voća), *kleger* (vinski talog), *kom* (pripravljeno voće u buradima za pečenje rakije) i dr. U rječniku su zapisane životinje i biljke monoštorskoga kraja: *kočka* (kvočka), *liška* (vrsta barske ptice), *pata* (insekt, kukac), *lemun* (naranča), *logoška* (vinova loza koja stvara sjenicu), *lipiguz* (vrsta ljepljive trave), *lipa kata* i *lipi čovek* (vrtno cvijeće)...

Čini se kako bi nabrojanje riječi iz rječnika moglo posvjedočiti o nestajanju mnogih riječi iz svakodnevnog života i bila bi to tek tužna činjenica kada rječnik ne bi bio materijalni čuvar ovoga jezičnoga blaga. On će zasigurno biti važan u procesu zaštite monoštorskoga govora kao nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Bačkoj i pokrenuti i druga istraživanja.

Katarina Čeliković

Hungary's Neighbors as Kin – States, Political, Scholarly and Scientific Relations Between Hungary's Neighbors and Their Respective Minorities, Hungarian Academy of Sciences, Hungarian Science Abroad Presidential Committee, Budapest, 2016., 102 str.

Pitanje etniciteta jedno je od pitanja koje u Srbiji i dalje ostaje nedovoljno istraženo, a znanstvene literature manjka. Dok se u drugim državama Europe znanstvene institucije sustavno bave proučavanjem etniciteta, multikulturalnosti i drugih fenomena neodvojivih od etničnosti, i u kojima postoje instituti posvećeni isključivo ovoj misiji (Bolzano-Bozen, Bologna itd.), u Srbiji kao zemlji nedovršene tranzicije ne postoje ni naznake da bi se ovom društvenom polju moglo sustavno pristupiti. Posebice je važno naglasiti da upravo zbog nedovoljnih znanstvenih istraživanja te na koncu dobivenih rezultata, u Srbiji i danas postoji sustav za zaštitu prava i